

Harper Lee. Ställ ut en väktare.

Albert Bonniers förlag. Översättning: Eva Johansson.

Läsare av Correns kultursidor vet att Harper Lees roman "Dödssynden" (1960), för många känd med sin originaltitel "To kill a Mockingbird", är en stor favorit hos såväl redaktion, som skribenter och bokcirklar. Dess tydliga budskap mot rasism och segregation klingar fortfarande trotsigt och utmanande. När jag för några år sedan föreläste för Brottsofferjouren i Sverige med dess ordförande Sven-Erik Alhem närvarande, för vilken jag hyser stor beundran, kunde jag inte låta bli att kalla honom för en svensk Atticus. Det syntes att han uppskattade det. "Dödssynden" handlar om advokaten Atticus Finch och hans dotter Jean Louise med smeknamnet Scout i den amerikanska Södern på 20-talet och hur Atticus försvarar en för våldtäkt oskyldigt anklagad svart man. För sitt mod får både Atticus och Scout finna sig i att bli hånade och hotade.

Harper Lees roman blev en enorm succé och är en obligatorisk läsebok i de flesta amerikanska skolor idag. Trots sin framgång var detta den enda bok som Harper Lee gav ut. En hållning som gjorde romanen är mer uppskattad. Tills nu!

Det fanns ett manuskript till, som Harper Lee författat innan hon gav ut "To kill a Mockingbird" men som aldrig kom att publiceras. Det berättar om samma händelse men ca 30 år efteråt då medborgarrättsrörelsen i USA gjorde en rad framsteg mot segregationen, vilken Högsta domstolen också förbjöd. Detta manuskript har nu getts ut under namnet "Ställ ut en väktare". Scout som bor i New York återvänder till småstaden Maycomb för att besöka sin far. Hon minns faderns mod, men den Atticus hon möter är någon helt annan. För att uttrycka det milt: "Ställ ut en väktare" ställer bilden av Atticus i "Dödssynden" på ända. Och jag undrar rodnande vad Sven-Erik Alhem skulle tänka idag om jag kallade honom för en Atticus. I Maycomb råder en upprörd och hatisk inställning till de svartas krav på jämställdhet och upphävandet av segregationslagar. Atticus är en av dem. När Scout får se sin pappa delta i ett medborgarmöte där man hetsar mot "niggers", kräks hon av förtvivlan och avsmak. Mellan Scout å ena sidan och Atticus, farbrodern och faderns juristassistent Henry på den andra utspelas hätska diskussioner, där Scout äcklat anklagar och Atticus överlägset försvarar och vederlägger. Det handlar, menar Atticus, om Söderns frihet så som det gjorde vid det Amerikanska inbördeskriget. De välkända orden av Atticus från "Dödssynden" att "alla måste vi göra saker som vi inte

vill", får här sin absolut motsatta betydelse. Då handlade det om att försvara en oskyldigt anklagad svart man. Nu handlar det om att försvara segregationen. Även Scouts åsikter känns idag lite unkna trots hennes upprördhet. Mot slutet av romanen försonas dotter och far på ett sätt som ter sig förvirrande för en modern läsare och en syntes skapas mellan de båda åsikterna som idag är obegriplig och omöjlig. "Ställ ut en väktare" är en roman som berövar läsaren de varma känslor hen hyst för "Dödsynden".

Bör man då undvika att läsa den. Nej! Stilistiskt är den lika briljant som "Dödsynden". Jag tror att vi behöver lära oss läxan att alltför mycket idealisera högt uppsatta människor: politiker, författare, artister och biskopar. Vi måste alltid våga se och analysera människor som de är, de stora orden till trots, och ställa ut en väktare för vår egen empati och klokhet. Dessutom är det intressant att Harper Lee skrev denna roman först, för att sedan istället ge ut "Dödsynden". Vad fick henne att göra det? Vad hade Harper Lee själv lärt sig under denna skrivareprocess i amerikanskt omtumlande 50-tal? Det är en fråga för varje läsare att brottas med.

Jakob Carlander